

**Приватний вищий навчальний заклад
«Медико-Природничий Університет»**

м. Миколаїв

СИЛАБУС

Навчальна дисципліна	Спеціальна психологія
Освітньо-професійна програма	Психологія
Освітньо-професійний ступінь	Перший (бакалаврський)
Спеціальність	053Психологія
Галузь знань	05 «Соціальні та поведінкові науки»
Статус дисципліни	Обов'язкова
Форма навчання	Очна
Рік навчання/семестр	IV рік, семестр 8
Кількість кредитів ECTS/ Обсяг	Кредитів 5 усього годин 150 лекцій 32 семінарські 38 самостійна робота 80
Викладач ПП	Шапошникова Ю.Г.
Е-mail, контактний телефон викладача	
Посилання на сайт	
Консультації	За графіком впродовж навчального року
Анотація до курсу	На сьогодні у зв'язку з посиленням інтеграційних процесів в освіті актуалізується необхідність посилити у підготовці майбутніх фахівців знання про труднощі, особливості навчання дітей з ненормативним психічним розвитком, оволодіння прийомами комплексної допомоги їм. Центром вивчення психології є діти та підлітки з різними порушеннями у соматичному, психомоторному, сенсорному, інтелектуальному особистісно-соціальному розвитку, які мають особливі освітні, медичні, педагогічні проблеми. Відтак, ці знання є базою для створення умов для оптимальної соціально-психологічної адаптації, професійного самовизначення таких дітей.
Мета та завдання курсу	Мета навчальної дисципліни: ознайомити студентів із структурою та завданнями спеціальної психології, а також специфікою роботи із дітьми з різними проблемами для реалізації корекційно-освітніх завдань. Завдання: •сформувати у студентів теоретичні поняття з дисципліни; •навчити класифікувати види психічного дизонтогенезу; •організовувати кваліфіковану консультативну допомогу дітям із відхиленнями у розвитку та їх батькам; •ознайомити студентів з методами та принципами спеціальної психології.

Програмні результати навчання

Під час вивчення дисципліни «Спеціальна психологія» у студентів мають сформуватися наступні компетентності:

Загальні:

ЗК1.Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2.Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК6.Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Фахові:

ФК01.Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

ФК 03. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

ФК04.Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

ФК 05. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

ФК07.Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

ФК 08. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).

ФК 10. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.

У ході вивчення навчальної дисципліни можливо досягнути програмних результатів навчання:

ПРН 2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань для розуміння спеціальних розділів психології з метою майбутньої спеціалізації та освоєння міждисциплінарного зв'язку.

ПРН 5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги вимірювати індивідуальні та психологічні показники особистості. Це означає здатність оцінити зміни у розвитку психіки та коригувати їх.

ПРН 6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.

ПРН 7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.

ПРН8.Презентувати результати власних досліджень усно та письмово.

ПРН 11. Скласти та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.

ПРН 12. Скласти та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, тренінгів відповідно до вимог замовника.

ПРН 15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку, вміло використовувати психотерапевтичні прийоми і прийоми впливу на свідомість і поведінку.

ПРН 17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

ПРН. 19. Враховувати індивідуальну варіативність становлення людини як індивіда, особистості, суб'єкта діяльності.

ПРН20.Знати про норму патології психічного розвитку.

Зміст курсу

№ з/п	ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ	Кількість годин
1	Тема 1. Предмет і завдання спеціальної психології	4
2	Тема 2. Види розладів психофізичного розвитку та їх причини (загальна характеристика)	4

3	Тема 3. Комплексна диференційована діагностика відхилень у психофізичному розвитку та його моніторинг	4
4	Тема 4. Особливості розвитку, навчання та виховання особистості при глибоких порушеннях слуху	6
5	Тема 5. Особливості розвитку, навчання і виховання особистості при глибоких порушеннях зору	6
6	Тема 6. Особливості розвитку, навчання та виховання особистості при порушеннях інтелекту, ЗПР, відхиленнях емоційно-вольової сфери та соціальної поведінки.	6
7	7. Особливості розвитку, навчання та виховання особистості при тяжких вадах мовлення	6
	Усього:	36
№ з/п	ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	Кількість годин
1	Тема 1. Предмет і завдання спеціальної психології	4
2	Тема 2. Види розладів психофізичного розвитку та їх причини (загальна характеристика)	4
3	Тема 3. Комплексна диференційована діагностика відхилень у психофізичному розвитку та його моніторинг	4
4	Тема 4. Особливості розвитку, навчання та виховання особистості при глибоких порушеннях слуху	6
5	Тема 5. Особливості розвитку, навчання і виховання особистості при глибоких порушеннях зору	6
6	Тема 6. Особливості розвитку, навчання та виховання особистості при порушеннях інтелекту, ЗПР, відхиленнях емоційно-вольової сфери та соціальної поведінки.	6
7	7. Особливості розвитку, навчання та виховання особистості при тяжких вадах мовлення	6
	Усього:	34
№ з/п	ТЕМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	Кількість годин
1	Проблема норми і патології в сучасних науках про людину. Підготувати повідомлення про вчених, які працювали в галузі спеціальної психології	12
2	Релігійні тлумачення сутності порушення у розвитку. Форми та види реабілітації	12
3	Особистісні особливості дітей та підлітків з відхиленнями у розвитку	14
4	Компенсаторні феномени при порушеннях розвитку	14
5	Профілактика відхилень психічного розвитку	14
6	Основні технології реабілітації дітей з порушеннями інтелектуальної сфери	14
7	Проблема норми і патології в сучасних науках про людину. Підготувати повідомлення про вчених, які працювали в галузі спеціальної психології	12
	Усього:	80

Пререквізити	Дисципліна «Спеціальна психологія» викладається у тісному зв'язку зі змістом дисциплін загальна психологія, вікова психологія, соціальна психологія, психологія сім'ї, психотерапія, психологія залежних станів
Кореквізити	Психологічний супровід людей з обмеженими можливостями, психологічна реабілітація

Постреквізити	Післядипломне навчання та також закладає фундамент для подальшого засвоєння здобувачами знань та вмінь з циклу дисциплін професійної та практичної підготовки за освітнім рівнем магістр
Методи навчання	При вивченні курсу «Спеціальна психологія» нами використовуються такі методи навчання: • лекції з використанням мультимедіапроектора та інших ТЗН, • практичні заняття (готовність студентів за планом до практичних занять, виконання завдань для самоперевірки), • самостійна робота • модульні контрольні роботи (дві роботи загальною кількістю 30 балів). Серед методик та форм навчання даного курсу слід визначити такі <i>методики викладання</i>: методика проблемного навчання та евристичне навчання; <i>форми навчання</i>: аналітичні і проблемні лекції та дискусії, головна мета яких полягає розвитку у студентів логічного та самостійного осмислення додаткового матеріалу, який стосується сучасних процесів розвитку світової економіки; <i>методики навчання</i>: презентації, міні-проекти, які готують студенти самостійно та презентують для присутніх. Практичні заняття плануються для кожної теми дисципліни і включають такі напрями роботи: підготовку до практичних занять за вказаним планом; виконання контрольних завдань; виконання завдань дослідницького характеру; критичний огляд наукових публікацій за обраною проблематикою; тренінги; рольові та ділові ігри; презентація результатів дослідження на задану тематику, зокрема виступи на конференціях. Мета проведення лекцій полягає в ознайомленні студентів із структурою та завданнями спеціальної психології, а також специфікою роботи із дітьми з різними проблемами для реалізації корекційно-освітніх задач сучасного простору. Завдання лекційного курсу: - методичні: сформулювати у студентів теоретичні поняття з дисципліни; - практичні: навчити класифікувати види психічного дизонтогенезу; організовувати кваліфіковану консультативну допомогу дітям із відхиленнями розвитку та їх батькам; - пізнавальні: ознайомити студентів з методами та принципами спеціальної психології.
Засоби діагностики	Форми поточного контролю: Поточний контроль відбувається впродовж вивчення дисципліни на семінарських заняттях у формі: семінарів-тренінгів та семінарів з самостійною роботою.

	Форма модульного контролю: письмова модульна контрольна робота (теоретичні питання, тестові та практичні завдання). Форма підсумкового семестрового контролю: усний (стаціонарно чи online) іспит.
Засоби контролю	поточний контроль, підсумковий контроль (іспит)
Перелік питань до підсумкового контролю вивчення курсу	
1. Загальне поняття про корекцію психічного розвитку. 2. Характеристика системи допомоги дітям і підліткам з особливими потребами. 3. Фундаментальні положення психології, на яких будується корекція психічного розвитку. 4. Види психокорекції, особливості їх використання. 5. Загальні принципи побудови корекційного процесу. 6. Стратегічна мета та цілі корекційної роботи з дітьми з особливими потребами. 7. Поняття «якість життя» в сучасній корекційній психології. 8. Теоретичні моделі психокорекції, їх порівняльна характеристика. 9. Особливості використання різних теоретичних моделей психокорекції в роботі з дітьми та підлітками з особливими потребами. 10. Поняття про психокорекційний комплекс, його структура. 11. Характеристика блоків психокорекційного комплексу. 12. Методичні вимоги до складання корекційних програм. 13. Обґрунтування вибору форми роботи, режиму проведення занять. 14. Вимоги до комплектування груп дітей з особливими потребами для проведення корекційної роботи. 15. Зміст та оформлення корекційної програми. 16. Документація, яка ведеться в ході реалізації корекційної програми. 17. Нормативна документація, яка регламентує навчання та виховання дітей з особливими потребами в Україні. 18. Поняття про Державний стандарт спеціальної освіти дітей з особливими потребами, принципи його складання та зміст. 19. Характеристика можливих варіантів навчання дітей з особливими потребами. 20. Мета і завдання навчання дітей з особливими потребами на різних ступенях середньої освіти. 21. Загальна характеристика Типових навчальних планів загальноосвітніх навчальних закладів для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку. 22. Загальна характеристика Положень про різні типи закладів для дітей з особливими потребами. 23. Використання гри в навчанні та вихованні дітей з особливими потребами. 24. Значення гри в розвитку дитини. Становлення ігрової діяльності в онтогенезі. 25. Класифікація ігор. Характеристика дидактичної гри як особливого виду ігрової діяльності. 26. Вимоги до підбору ігор для дітей з особливими потребами. 27. Порядок проведення експертизи дидактичної гри. 28. Варіанти позицій психолога в ході проведення гри, їх порівняння. 29. Вивчення особливостей поведінки дитини в процесі проведення дидактичних ігор. 30. Поняття про арттерапію. Її значення в навчанні та вихованні дітей і підлітків з особливими потребами. 31. Характеристика різновидів артпедагогіки та арттерапії, особливості їх використання в спеціальній педагогіці. 32. Поняття про раннє втручання, обґрунтування його важливості для реалізації потенційних можливостей дитини з особливими потребами. 33. Особливості діагностики рівня розвитку дітей перших років життя. 34. Зміст корекційної роботи з дітьми раннього віку в будинку дитини. 35. Види індивідуальних програм для дітей раннього віку, вимоги до їх складання.	

36. Взаємодія спеціалістів у корекційно спрямованому вихованні дітей раннього віку.
37. Значення сімейного виховання для розвитку дитини з особливими потребами.
38. Характеристика стилів сімейного виховання, їх вплив на особистісний розвиток дитини.
39. Особливості ставлення батьків до дитини з вадами розвитку. Поняття про батьківську кризу.
40. Характеристика індивідуальних особливостей батьків дітей з особливими потребами (рівень батьківської мотивації, тенденції в організації спільної діяльності, характерологічні риси).
41. Завдання і принципи роботи дефектолога з батьками.
42. Методи діагностики батьківсько-дитячих стосунків.
43. Характеристика основних форм роботи дефектолога з батьками.
44. Поняття про творчість, необхідні для неї психічні процеси.
45. Становлення творчих можливостей дитини в онтогенезі.
46. Значення розвитку творчої уяви, творчого мислення в навчанні та вихованні різних категорій дітей з особливими потребами.
47. Розвиток творчого мислення дітей з особливими потребами.
48. Можливості, які надає використання комп'ютерних технологій в навчанні та вихованні дітей з особливими потребами.
49. Характеристика спеціальних комп'ютерних програм для дітей з вадами слуху.
50. Логопедичні комп'ютерні програми.
51. Значення мережі Інтернет для соціалізації дітей з особливими потребами та їх сімей.

Політика курсу

Навчальна дисципліна «Спеціальна психологія» є обов'язковою дисципліною для здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми «Психологія» спеціальності 053 Психологія.

При вивченні навчальної дисципліни «Спеціальна психологія» здобувач виконує завдання згідно з навчальним планом та у відповідності до програми силабусу, що включають відвідування практичних занять, опрацювання інформаційних джерел та літератури, підготовку до занять, підготовку презентацій.

Запізнені завдання (письмові роботи). Здобувачам вищої освіти, які вчасно не мають можливості скласти домашні завдання викладач надає можливість для їх повторного виконання й складання у визначеним ним термін.

Академічна доброчесність. Очікується, що роботи здобувачів будуть їхніми оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної не доброчесності. Виявлення ознак академічної не доброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її не зарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Відвідування занять. Відвідувати усі види навчальних занять; вчасно інформувати деканат про неможливість відвідувати навчальні заняття, складати (перескладати) екзамени, заліки тощо через поважні причини; подати підтверджувальні документи, що засвідчують поважну причину, яка унеможливила відвідування навчальних занять, складання (перескладання) екзаменів, заліків тощо; ліквідовувати академічну заборгованість у встановлені терміни.

Література. Уся література, яку здобувачі вищої освіти не можуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Здобувачі заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.

Політика оцінювання курсу

За результатами поточного, модульного та семестрового контролів виставляється підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою, національною шкалою та шкалою ECTS.

Оцінювання рівня виконання самостійної роботи проводиться на основі перевірки змісту роботи та її захисту у формі доповіді, реферату.

Самостійне завдання перевіряється на відповідність оформлення згідно з вимогами, а також на повноту, ґрунтовність матеріалу, наявність цікавих фактів та прикладів, висновків.

Загальна оцінка за курс складається як алгебраїчна сума оцінок за кожен з двох модулів: складається з балів, які отримує студент за навчальну діяльність – підготовку та виступи на семінарських заняттях (10 балів) - в межах одного модуля, (за два модулі 20 балів). При цьому загальна кількість балів за поточну роботу не може перевищувати 30 балів.

На оцінку завдань модуля I відводиться 5 балів, модуля II – 5 балів.

Наприкінці вивчення курсу, формою підсумкового контролю є іспит, який оцінюється від 0 до 40 балів.

Модуль I передбачає перевірку якості засвоєння теоретичного курсу, виконання практичних робіт безпосередньо на заняттях. Загальна кількість балів цього модуля становить 30.

Модуль II передбачає перевірку виконання студентами самостійних завдань. Таким чином, максимально можлива оцінка за виконання модуля 2 становить 20 балів, в також передбачає перевірку підсумкових знань і вмінь студентів шляхом написання контрольних робіт. Оцінка за модуль виставляється за виконання студентом 2 контрольних робіт (по кожному із змістових модулів), які передбачають перевірку теоретичних знань.

Контрольні роботи оцінюються за 15-бальною шкалою.

Розподіл балів, що отримують студенти

Поточноє опитування та самостійна робота							Екзамен	Сума
ЗМ 1			ЗМ2					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7		
Усні та письмові відповіді – 5 Самостійна робота – 10			Усні та письмові відповіді – 5 Самостійна робота – 10 Контрольна робота – 15					
							40	100

Шкала оцінювання ECTS таким чином:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Рекомендована література

1. Гошовська Д.Т. Спеціальна психологія та методика педагогічно корекційного тренінгу. - Луцьк, 2020. - 22с.
2. Гребінь Н.В. «Основы спеціальної психології» Організація самостійної роботи студентів Львів, Львівський національний університет імені Івана Франка, 2021. - 53 с.
3. О. В. Чепка. Спеціальна психологія. У питаннях і відповідях: навчальний посібник. Умань : ВПЦ «Візаві», 2016 – 104 с.
4. Основи дефектології : навчальний посібник для студ. вищ. пед. навч. закладів / [І. М. Маруненко, В. І. Бобрицька, Є. О. Неведомська, З.Ф. Сіверс]; КМПУ ім. Б. Д. Грінченка. – Вид. 2-е, стереотип. — Київ, 2006. — 144 с.

5. Діти з затримкою психічного розвитку та їх навчання: Навчальний посібник для педагогів і шкільних психологів: [Текст] / Т.Д. Ляшенко, Н.А. Бастун, Т.В.Сак. — К.:ІЗМН, 1997. — 128 с.
6. Гошовська Д.Т. Спеціальна психологія та методика педагогічно-корекційного тренінгу: [навчально-методичний посібник] / Д.Т.Гошовська. — Луцьк, 2011. — 265с
7. Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: зб. наукових праць. — К.: Університет «Україна», 2010. — № 7(9). — 561 с.
8. Бондар Є.О. Виховання осіб з психофізичними вадами як соціальна проблема / Є.О. Бондар // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: зб. наук. пр. — К.: Університет «Україна», 2004.
9. Бондар В.І., Золотоверх. Історія олігофренопедагогіки: Підручник. — К.: Знання, 2007. — 375 с.
10. Бондар В.І. Проблеми корекційного навчання у спеціальній педагогіці: Навч. посіб. — К.: Наш час, 2005. — 176 с
11. Бочелюк В.Й., Турубарова А.В. Психологія людини з обмеженими можливостями. Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2011. — 264 с.
12. Логопедія. Підручник. / за ред. М.К.Шеремет. - К., 2015. - 776с
13. Максимова Н. Ю., Мілютіна К. Л., Піскун В. М. Основи дитячої патопсихології: Навч. посібник. - К.: Перун, 1996. — 464с.
14. Методика діагностики відхилень у розумовому розвитку молодших школярів та старших дошкільників / Стадненко Н.М., Ілляшенко Т.Д., Борщевська Л.В., Обухівська А.Г. — Кам'янець-Подільський: Абетка, 1998.
15. Миронова С.П. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка. Підручник. - Кам'янець-Подільський, 2015. - 312 с.

Додаткова

1. Психолого-педагогічний супровід дітей з порушеннями слуху та інтелекту / За ред. Бондаря В.І. - К., 2007. - 171 с.
2. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка. - К., 2013. В 2-х ч. І ч. - 242 с., ІІ ч. - 214 с.
3. Синьов В.М. Психологія розумово відсталості людини. Підручник. - К., 2008. - 359с.
4. Синьова Є. П. Тифлопсихологія. Психологічні особливості людей з глибокими порушеннями зору : підручник / Є. П. Синьова. - К. : "Знання", 2008. - 365 с.
5. Скрипник Т.В. Феноменологія аутизму: Монографія. — К.: Видавництво «Фенікс», 2010. - 368 с.